

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 103g/2017

privind excepția de neconstituționalitate a punctului 14 al articolului unic
din Legea nr. 244-XVI din 21 iulie 2006 pentru modificarea și
completarea Codului de procedură civilă al Republicii Moldova

(competența în contenciosul administrativ)

CHIȘINĂU

27 iulie 2017

Curtea Constituțională, statuând în componența:

DI Tudor PANȚÎRU, *președinte*,
DI Aurel BĂIEȘU,
DI Igor DOLEA,
Dna Victoria IFTODI,
DI Veaceslav ZAPOROJAN, *judcători*,
cu participarea dlui Gheorghe Reniță, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 21 iulie 2017,
Înregistrată la aceeași dată,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 27 iulie 2017 în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a punctului 14 al articolului unic din Legea nr. 244-XVI din 21 iulie 2006 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă al Republicii Moldova, ridicată de către avocatul Andrei Bivol în dosarul nr.3-90/17, pendinte la Judecătoria Chișinău (sediul central).

2. Excepția de neconstituționalitate a fost depusă la Curtea Constituțională la 21 iulie 2017 de către judecătorul Angela Braga din cadrul Judecătoriei Chișinău (sediul central), în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016, precum și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Prin Decretul nr.16-VIII din 3 ianuarie 2017, Președintele Republicii Moldova a retras cetățenia Republicii Moldova domnului Traian Băsescu.

4. La 26 ianuarie 2017, în temeiul articolului 41 din Legea cetățeniei Republicii Moldova nr. 1024-XIV din 2 iunie 2000, avocatul Andrei Bivol, acționând în interesele dlui Traian Băsescu, a contestat decretul Președintelui Republicii Moldova la Curtea Supremă de Justiție.

5. Prin încheierea din 27 ianuarie 2017, Curtea Supremă de Justiție a dispus restituirea cererii de chemare în judecată, din motiv că nu are competența de a examina în primă instanță acțiuni ce țin de controlul legalității decretelor Președintelui Republicii Moldova de retragere a

cetățeniei. Totodată, Curtea Supremă de Justiție a explicat că aceasta nu exclude posibilitatea adresării repetate în judecată a aceluiași reclamant, cu aceeași acțiune, împotriva aceluiași pârât la Judecătoria Chișinău, ca fiind instanța de fond competentă în astfel de categorii de pricini.

6. Astfel, la 16 martie 2017, avocatul lui Traian Băsescu a depus la Judecătoria Chișinău (sediul central) o cerere de chemare în judecată împotriva Președintelui Republicii Moldova, prin care a solicitat anularea Decretului nr.16-VIII din 3 ianuarie 2017 privind retragerea cetățeniei Republicii Moldova.

7. În cadrul procesului, avocatul Andrei Bivol a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate a punctului 14 al articolului unic din Legea nr. 244-XVI din 21 iulie 2006 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă al Republicii Moldova, prin care a fost exclus articolul 34 din Codul de procedură civilă, alin. (2) lit. a) al căruia avea următorul cuprins:

„Curtea Supremă de Justiție, ca instanță de contencios administrativ: exercită controlul asupra legalității actelor administrative cu caracter individual emise de Parlament, de Președintele Republicii Moldova și de Guvern, prin care sunt vătămăte în drepturi și interese legitime persoanele fizice și juridice, în afara celor exceptate prin lege”.

8. Prin încheierea din 14 iulie 2017, Judecătoria Chișinău (sediul central) a admis demersul și a dispus ridicarea excepției de neconstituționalitate și transmiterea sesizării în adresa Curții Constituționale pentru soluționare.

B. Legislația pertinentă

9. Prevederile relevante ale Constituției (republicată în M.O., 2016, nr.78, art.140) sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

Articolul 114 Înfăptuirea justiției

„Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești.”

Articolul 115 Instanțele judecătorești

„[...]”

(4) Organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată sunt stabilite prin lege organică.”

Articolul 116 Statutul judecătorilor

„(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

[...]”

10. Prevederile relevante ale Legii nr. 244-XVI din 21 iulie 2006 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă al Republicii Moldova (M.O., 2006, nr.178-180, art.814) sunt următoarele:

„**Articol unic.** – Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr.225-XV din 30 mai 2003 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.111-115, art.451), cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

[...]”

14. Articolul 34 se exclude.

[...]”

11. Prevederile relevante ale Codului de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225-XV din 30 mai 2003 (republicat în M.O., 2013, nr.130-134, art.415) sunt următoarele:

Articolul 34 Competența Curții Supreme de Justiție

„[...]

~~(2) Curtea Supremă de Justiție, ca instanță de contencios administrativ:
a) exercită controlul asupra legalității actelor administrative cu caracter individual emise de Parlament, de Președintele Republicii Moldova și de Guvern, prin care sunt vătămate în drepturi și interese legitime persoanele fizice și juridice, în afara celor exceptate prin lege;~~

[...]”.

[Art. 34 abrogat prin Legea nr. 244-XVI din 21.07.2006, în vigoare 17.11.2006]

12. Prevederile relevante ale Legii cetățeniei Republicii Moldova nr. 1024-XIV din 2 iunie 2000 (republicată: M.O., ed. specială din 9 decembrie 2005) sunt următoarele:

Articolul 41 Atacarea decretului Președintelui Republicii Moldova

„Decretul Președintelui Republicii Moldova în problema cetățeniei poate fi atacat în Curtea Supremă de Justiție în termen de 6 luni de la data intrării în vigoare.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

13. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul susține că prin abrogarea art. 34 alin. (2) lit. a) din Codul de procedură civilă, care prevedea competența Curții Supreme de Justiție, ca instanță de contencios administrativ, de a exercita controlul asupra legalității actelor administrative cu caracter individual emise de Președintele Republicii Moldova, s-au încălcat dispozițiile articolelor 1 alin. (3), 20, 54 și 116 din Constituție.

14. Potrivit autorului excepției, examinarea de către judecătorii a actelor administrative cu caracter individual emise de Președintele Republicii Moldova privează justițiabilul de dreptul la judecarea cauzei sale de către o instanță independentă și imparțială și, în consecință, de dreptul la un proces echitabil. Or, judecătorii instanțelor de fond sunt numiți în funcție, confirmați până la atingerea plafonului de vârstă, promovați în funcția de președinte sau vicepreședinte de instanță sau în instanța de apel și demisi de către Președintele Republicii Moldova.

15. În acest sens, autorul excepției susține că, întrucât cariera judecătorilor depinde și de acțiunea Președintelui Republicii Moldova, există dubii privind exercitarea presiunii în exercitarea funcțiilor lor jurisdicționale și gradul de independență a judecătorilor în luarea deciziilor împotriva Președintelui Republicii Moldova.

16. În suportul celor enunțate, autorul a invocat că la 27 iunie 2017, în cadrul Clubului de Presă „Rezonanța socială”, emisiune difuzată în limba rusă, Președintele Republicii Moldova a făcut declarații publice în contextul litigiului privind retragerea cetățeniei dlui Traian Băsescu din care rezultă că acesta este sigur de rezultatul favorabil al soluționării cauzei (a se vedea <https://www.privesc.eu/Arhiva/76930>). Astfel, Președintele Republicii Moldova a declarat, *inter alia* :

„[...] mulți dintre judecători înțeleg că numirea judecătorilor este atribuția Președintelui. Eu nu afirm că noi exercităm presiune asupra lor, noi nu-i presăm, însă ei înțeleg că trebuie să încerce să respecte legea. Nu toți înțeleg, dar treptat vor înțelege. [...]”

17. În fine, autorul excepției de neconstituționalitate consideră că este necesară revigorarea prevederilor articolului 34 alin. (2) lit. a) din Codul de procedură civilă, în redacția anterioară abrogării neconstituționale.

B. Aprecierea Curții

18. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

19. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în speță a Legii nr.244-XVI din 21 iulie 2006 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă al Republicii Moldova, ține de competența Curții Constituționale.

20. Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate, fiind ridicată de către avocatul Andrei Bivol în dosarul nr.3-90/17, pendinte la Judecătoria Chișinău (sediul central), este formulată de subiectul abilitat cu acest drept, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016, precum și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

21. Curtea reiterează că prerogativa de a soluționa excepțiile de neconstituționalitate, cu care a fost investită prin articolul 135 alin.(1) lit.g) din Constituție, presupune stabilirea corelației dintre normele contestate și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia și de relevanța prevederilor contestate pentru soluționarea litigiului principal în instanțele de judecată.

22. Curtea reține că obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie punctul 14 al articolului unic din Legea nr. 244-XVI din 21 iulie 2006, prin care prevederile articolului 34 alin. (2) lit. a) din Codul de procedură civilă au fost excluse.

23. Dispozițiile articolului 34 alin. (2) lit a) din Codul de procedură civilă, abrogate prin Legea nr. 244-XVI din 21 iulie 2006, aveau următorul cuprins:

„(2) Curtea Supremă de Justiție, ca instanță de contencios administrativ:

a) exercită controlul asupra legalității actelor administrative cu caracter individual emise de Parlament, de Președintele Republicii Moldova și de Guvern, prin care sunt vătămate în drepturi și interese legitime persoanele fizice și juridice, în afara celor exceptate prin lege”.

24. În opinia autorului excepției, prin abrogarea prevederilor articolului 34 alin. (2) lit. a) din Codul de procedură civilă, care stabileau competența Curții Supreme de Justiție în calitate de primă instanță de contencios administrativ, s-au încălcat dispozițiile constituționale ale articolului 1 alin. (3), care consacră principiul statului de drept, ale articolului 20 privind accesul liber la justiție, ale articolului 54 referitor la restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți și ale articolului 116 referitor la statutul judecătorilor.

25. În speță, Curtea observă că litigiul principal vizează contestarea legalității unui decret al Președintelui Republicii Moldova privind retragerea cetățeniei.

26. Totodată, Curtea constată că, în prezenta cauză, Curtea Supremă de Justiție a restituit cererea de chemare în judecată, motivând că nu are competența de a examina în primă instanță acțiuni ce țin de controlul legalității decretelor Președintelui Republicii Moldova de retragere a cetățeniei și a indicat Judecătoria Chișinău ca fiind instanța competentă de a soluționa cauza.

27. În acest sens, cu referire la competența jurisdicțională, în jurisprudența sa Curtea a statuat că determinarea „instanței judecătorești competente”, a locului acesteia în ierarhia instanțelor judecătorești, a gradului de jurisdicție și a aplicării căilor de atac, stabilirea categoriilor de cauze ce țin (sau ce nu țin) de competența acestora sunt prerogative exclusive ale legiuitorului (HCC nr.16 din 28 mai 1998, §3).

28. Totodată, cu referire la declarațiile Președintelui Republicii Moldova expuse în privința judecătorilor, Curtea menționează următoarele.

29. Potrivit *Recomandării CE (2010)12 cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile, executivul și legislativul trebuie să evite criticile care ar submina independența puterii judecătorești sau ar slăbi încrederea publicului în justiție.*

30. La fel, Curtea reamintește că în Hotărârea nr. 29 din 23 septembrie 2013 a reținut că:

„[...] politicienii (deputații) trebuie să se abțină în a da ordine justiției sau să creeze impresia că pot da ordine justiției, în a critica magistrații și în a nu se supune hotărârilor judecătorești. Ei sunt datori să protejeze independența justiției și să contribuie la întărirea încrederii publicului în justiție. Este inadmisibil pentru politicienii (deputați) să folosească justiția drept miză în conflictele politice.”

31. Prin urmare, Curtea relevă că raționamentele menționate la §29-30 sunt valabile și se aplică *mutatis mutandis* și în prezenta cauză.

32. Curtea menționează că un atribut esențial al unui proces echitabil îl reprezintă principiul imparțialității judecătorului. În acest sens,

articolul 116 din Constituție stabilește că judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, **imparțiali** și inamovibili, potrivit legii.

33. Curtea reține că, în vederea garantării principiului constituțional al imparțialității judecătorilor, articolul 50 din Codul de procedură civilă reglementează situațiile de incompatibilitate a judecătorului la examinarea cauzelor.

34. Curtea menționează că prin edictarea dispozițiilor legale privitoare la incompatibilitate sunt vizate nu doar ocrotirea intereselor părților litigante, ci și realizarea unei optime administrări a justiției, prin pronunțarea unor hotărâri bazate pe adevăr și pe o deplină imparțialitate a judecătorilor.

35. Astfel, în cazul în care se atestă una din situațiile de incompatibilitate stabilite la articolul 50 din Codul de procedură civilă, **judecătorul este obligat** să se abțină de la soluționarea cauzei deduse spre examinare sau poate fi recuzat de către părțile la proces. Curtea subliniază că, în virtutea prevederilor legale, în ipoteza existenței cazurilor de incompatibilitate, judecătorul are obligația, iar nu facultatea, să se abțină. Totodată, obligației judecătorului de a se abține îi corespunde **dreptul părții de a-l recuza pe acesta**.

36. De asemenea, Curtea menționează că, potrivit jurisprudenței Curții Europene, este crucial ca instanțele judecătorești să inspire încredere justițiabililor, articolul 6§1 din Convenție **impunând ca fiecare instanță să fie independentă și imparțială**, astfel încât „justiția să fie nu doar înfăptuită, ci și să se vadă ca fiind înfăptuită” („*justice must not only be done, it must also be seen to be done*”) (*Morice v. Franța* [MC], hotărârea din 23 aprilie 2015, §73, §78; etc.).

37. Existența imparțialității trebuie constatată printr-un test al subiectivității în care trebuie avute în vedere convingerile personale și comportamentul unui anumit judecător, cu alte cuvinte, dacă judecătorul are prejudecăți personale sau manifestă o atitudine părtinitoare în legătură cu o anumită speță; și, de asemenea, printr-un test al obiectivității, adică a se aprecia dacă însăși instanța și, între altele, compunerea completului oferă garanții suficiente pentru a putea exclude orice îndoieli legitime în legătură cu imparțialitatea acesteia (a se vedea, de exemplu, *Kyprianou v. Cipru* [MC], hotărârea din 15 decembrie 2005, §118; *Micallef v. Malta* [MC], hotărârea din 15 octombrie 2009, §93).

38. Sintetizând cele reliefate *supra*, Curtea conchide că aspectele invocate în sesizarea privind excepția de neconstituționalitate nu pot fi acceptate pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în temeiul articolului 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale și al pct.28 lit. d) din Regulamentul privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a punctului 14 al articolului unic din Legea nr.244-XVI din 21 iulie 2006 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă al Republicii Moldova, ridicată de către avocatul Andrei Bivol, în dosarul nr.3-90/17, pendinte la Judecătoria Chișinău (sediul central).*

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*.

Președinte

Tudor PANȚÎRU

*Chișinău, 27 iulie 2017
DCC nr. 79
Dosarul nr. 103g/2017*